

LEGYÉL TE IS MADARÁSZ!

Levelező vetélkedő

2. forduló

5-8. osztály

Beküldési határidő: április 27.

1. FELADAT: Rajzos madárév-bemutató

Mutassátok be egy általatok választott, hazai, vonuló madarunk egy évét képregényszerű, rajzos formában! A tömören megfogalmazott információkat „buborékba” vagy más alakzatba beírva a rajzba illesszétek be. A színes, kreatív megvalósítást nagyra értékeljük, de a **madárfaj életéről** rajzos és szöveges formában **nyújtott információ** ugyanolyan fontos!

(Hogy mi is zajlik egy madárfészekben, odúban vagy akár etetőben, bizonyos fajok esetében webkamerás felvételek segítségével is kideríthetjük: pl. <https://birdcams.live/hu>, http://www.mme.hu/webkamerak_526579aa874d7, <http://www.mme.hu/mi-zajlik-cinegefeszekben-bepillantas-egy-ablakodu-eletebe>)

Elérhető pontszám: 30 pont

2. FELADAT: Nyomozás a természetben

Szeretnétek valódi nyomozók lenni? Itt a lehetőség! A madarak mindenütt otthagyják nyomaikat, s ha nyitott szemmel jártok, könnyen rájuk találtok.

Gyűjtsetek 5 madár-életnyomot (pl. toll, tojáshéj-darab, lábnyom*, táplálkozás nyoma, stb.**), és próbáljátok meg kideríteni, vajon „kitől” származik! Ha apróbb dolgról van szó, ragasszátok fel papírra és írjátok alá, **mi az és kihez tartozott**. Ha mozdíthatatlan vagy „használatban levő” nyomot találtatok, fotózzátok le és azt küldjétek el nyomtatott vagy akár digitális formában (a képek egyértelmű megjelölésével a címben).

Ha több nyomot gyűjtötök, plusz pontot kaphattok, de maximum 10 nyomot tudunk figyelembe venni. *(Az ezen felül beküldött életnyomok pontozására esetleg a vetélkedő végén, azonos összpontszám esetén a sorrend eldöntéséhez lehet majd szükség.)*

Figyelmeztetés! *Soha ne nyúljatok elpusztult madárhoz (vagy más állati tetemhez), köpethez, ürülékhez gumikesztyű nélkül, mert ezek esetleg fertőzést okozhatnak. Ha ilyen nyomokat találtok, inkább fotózzátok le! A többi életnyom begyűjtése után is feltétlenül mossatok kezet!*

***Ötlet:** *az állatok lábnyomait un. nyomcsapdával is begyűjthetitek. Ehhez mindössze száraz, szitált homokra van szükségetek, amit a házatok vagy iskolátok háta mögötti járdára vagy más kemény felületre szórjatok ki, ahol nem járnak gyakran emberek. A homokot egy nagyobb, lapos tálcára is tehetitek, s ezzel együtt bárhová elhelyezhetitek, ahol madarak járnak. A felületét vonalzóval simítsátok el és kezdődhet a nyomcsapdázás!*

****Mivel az előző fordulóban fészkeket, odúkat már „gyűjtöttetek”, így most egyéb életnyomokat keressetek!**

Elérhető pontszám: 30 pont

3. FELADAT: Büszke apák és csemetéik

Számos madárfajnál a család tagjai különféleképpen „öltözködnek”. Többnyire a tojók töltenek több időt a tojások kiköltésével, így szükségszerűen tollruhájuk rejtőzködésre alkalmasabb. A tapasztalatlan fiatal madarak tompább (gyakran anyjukéra emlékeztető) színei szintén a rejtőzködést szolgálják, s elkülöníti őket az ivarérett hímektől –elkerülve ezzel a szükségtelen rivalizálást (versengést). A legszínesebb a tollazata az ivarérett (un. „öreg”) hímeknek a nászidőszakban, amikor a szép színes tollak a párt választó tojók és a rivális (vetélytárs) hímek számára a tulajdonos kicsattanó egészségét, életerejét jelzik.

A képeken öreg hímeket és csemetéiket láthatjátok. Nézzétek meg alaposan őket (a csőrök, lábak formájára, vastagságára különösen ügyeljete!) Próbáljátok megállapítani, melyik apához melyik utód tartozik!

Egészítsétek ki a madarak neveit, majd írjátok a nevek melletti pontozott vonalakra a madár-
apák (=öreg hímek) fotójának számát és utódaik betűjelét!

__ Ö __ D __ ÜL __ Ö

S __ V __ T

__ E __ E __ E __ GÓ

__ NG __ L __ C

__ Ö __ S __ GY

__ U

K __ T __ ZS __ A __ RK

__ RL __ I __ S

T __ V __ SZ __ R __ É __ CS

A fentiek alapján írjátok a számok alá a hozzájuk tartozó betűt/betűket, hogy megtudjátok,
hogyan nevezik a madarakkal foglalkozó szakembereket!

8	5	9	1	7	3	2	4	6

Elérhető pontszám: 20 pont

1

2

3

4

5

6

7

8

9

S

R

U

NI

G

O

Ó

OL

T

4. FELADAT: Vonulók és itthon-telelők

A. Az Eurázsiaiában költő madarak közül kb. 5 milliárd egyed hagyja el költőhelyét és „utazik” telelőterületére évről évre! Köztük jó néhány olyan apró természetű, mint a füsti fecske, melynek testsúlya csupán 19 g körüli (mint egy Sportszelet 2/3-a), mégis képes akár 12 ezer km-t is megtenni telelőhelyéig. (Átlag 100 km/h sebességgel autóval megállás nélkül 5 napon át kellene száguldanunk, hogy ilyen távolságra jussunk!)

Mi a **legfőbb oka**, hogy ilyen fáradtságos és veszélyes utazásra vállalkoznak a madarak évről-évre? Írjátok a pontozott vonalra!

.....

B. Szerencsére nem minden madarunk hagy el bennünket télre. Az itthon maradók közül vannak, akik ragaszkodnak a költési időszakban elfoglalt területükhöz, mások kóborolnak. Vannak, akik csapatba állnak, sokan viszont magányosan vészlik át a telet.

Kiket láthatunk itthon hazai madaraink közül és kik költöznek el? Keressétek meg a betűrácsban rejtőző 16 madár nevét és válogassátok szét őket!

Állandó madarak:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vonuló (költöző) madarak:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

E	K	E	F	E	K	E	T	E	H	A	R	K	Á	L	Y	S
T	B	G	Y	U	R	G	Y	A	L	A	G	Y	O	R	F	A
Ö	F	A	N	S	K	I	T	Z	U	L	Y	Ó	B	Í	C	D
V	E	N	R	I	Á	L	K	Ő	R	M	Ö	D	É	N	V	O
I	V	A	P	Á	N	R	U	S	Z	Á	N	T	E	L	A	F
S	É	D	Z	N	Z	I	G	Y	U	N	G	Ő	P	F	B	Ü
S	Á	R	Ö	Z	O	D	R	A	C	S	Y	S	Z	B	A	L
Z	M	T	L	A	R	T	A	N	R	I	B	Z	Ú	G	R	E
Ú	D	E	D	N	O	G	É	B	V	I	A	A	L	I	Á	M
R	O	N	I	S	Z	A	K	H	I	N	G	P	O	L	T	Ü
Ó	K	G	K	I	E	N	D	A	L	L	O	Ó	M	É	P	L
G	F	E	E	G	E	R	É	S	Z	Ö	L	Y	V	R	O	E
É	A	L	D	Á	C	G	Z	U	É	R	Y	E	L	A	S	T
B	S	I	E	L	U	K	É	K	C	I	N	E	G	E	Z	A
I	É	C	F	I	T	I	S	Z	F	Ü	Z	I	K	E	Á	R
C	S	U	S	Z	K	A	N	O	Á	V	O	R	A	D	T	Á
S	Ó	T	B	I	P	R	K	A	K	U	K	K	C	S	A	Ő

Elérhető pontszám: 34 pont

5. FELADAT: Nagy utazás

Mi a helyes válasz a kérdésekre? Karikázzátok be!

1. *Hová vonulnak az európai madarak télre?*

- A. Afrikába
- B. Először a Földközi-tenger vidékére, és aki ott nem fér el, azok továbbvonulnak Afrikába.
- C. Egy részük a Földközi-tenger partvidékére, másik részük Afrikába, de fajonként egy adott területről mindig ugyanabba a térségbe mennek.

2. *Afrikában mintegy 70 milliárd madár (egyed) él. Vajon egy helyi fészkelőkkel ily módon telített területen hol „fér el” az Euráziából telelni érkező 5 milliárd madár?*

- A. Az esőerdők egész évben rengeteg táplálékot nyújtanak, így a tőlünk érkező madarak szinte mindannyian ott telelnék.
- B. Csak át kell repülniük a Földközi-tengert, s az afrikai partokon elég meleg és elegendő táplálék van ahhoz, hogy áttelelhessenek.
- C. Többségük a szavanna-övben telel, mivel itt az esős évszakban sokkal nagyobb a táplálékkínálat, mint ami a „helyi” madarakat az év többi részében eltartja.

3. *Az őszi vonulási időszakban a rovarrevő énekesmadarak közül is sokan fogyasztanak bogyókat (pl. bodzát). Mi lehet ennek az oka?*

- A. Az érett bogyók színe hasonlít a táplálékul szolgáló rovarokéra, ezért csipegetik azokat is.
- B. Az ilyenkor könnyen hozzáférhető, magas cukortartalmú bogyók fogyasztásával gyorsabban szert tesznek a vonuláshoz szükséges tartalékokra.
- C. Ebben az időszakban alig akad rovar, ezért kénytelenek bogyókat enni.

4. *A legtöbb vonuló madárfajnál a hímek korábban elhagyják a fészkelőhelyüket. A tojók tovább maradnak a már kirepült fiatalokkal. Miért?*

- A. Az ivarérett hímek már lassabban bírnak csak repülni, ezért hamarabb el kell indulniuk.
- B. A tapasztalt, öreg madarak hamarabb összegyűjtik a vonuláshoz szükséges zsírtartalékot, így hamarabb elindulhatnak. Ez azért előnyös, mert aki korábban indul, az a pihenőhelyeken is több táplálékot talál.
- C. A fiatalokat nehezen tudja a tojó összegyűjteni és rávenni, hogy elhagyják otthonukat.

5. *Költöző madaraink 2/3-a éjszaka vonul. Mi lehet ennek az oka?*

- A. A hallásuk alapján tájékozódnak, s az éjszakai csendben jobban megtalálják az irányt.
- B. Nem férnek el mind a pihenőhelyeken, s így a nappali és éjszakai vonulók kénytelenek váltani egymást.
- C. A hűvösebb, sűrűbb levegőben könnyebb a repülés, éjszaka kevésbé kell tartani a ragadozóktól és nappal több idejük marad táplálkozni is.

6. *A fecskék és a sarlósfecskék nappali vonulók. Vajon milyen magasságban utaznak?*
- A. Nagyon magasán, mindig pontosan 4.000 méteren.
 - B. Abban a magasságban, ahol a táplálékul szolgáló repülő rovarok repülnek, hiszen ezért vonulnak nappal.
 - C. Más madarak csapataihoz csatlakoznak, és azokhoz igazodnak.
7. *A nagytestű madarak (pl. gólyák, ragadozó madarak) vonulását a szárazföld felett keletkező, felszálló meleg légáramlatok segítik. Ezekkel nagy magasságokba felemelkednek, s innen szárnycsapás nélkül, hosszan siklanak, míg újból földközelpbe nem érnek. Mi a neve ezeknek a felszálló légtömegeknek?*
- A. termik
 - B. ciklon
 - C. monszun
8. *Az éjszaka vonuló madarakat főként a csillagos égbolt segíti a tájékozódásban, de felhős időben, az ég látványa nélkül is képesek folytatni útjukat. Ha a hátukra apró mágnest erősítenek, mégis eltévednek. Vajon miért?*
- A. A mágnes súlya megzavarja az egyensúlyszervüket, ezért nem tudják tartani az útirányt.
 - B. A mágnes befolyásolja a szárnyizmok működését, s azok gyorsabban elfáradnak. Letérnek a megszokott útról, s ez vezet eltévedéshez.
 - C. Különleges szervükkel érzékelik és felhasználják a Föld mágneses terét tájékozódásukban. Ezt zavarja meg a hátukra erősített mágnes.
9. *Néhány olyan madárfaj (mint például a csonttollú), akik kisebb számban rendszeresen előfordulnak nálunk telente, bizonyos években hatalmas tömegben jelennek meg. Mi lehet ennek az oka?*
- A. Abban az évben jól sikerült a költés, de a nagy madárlétszámhoz képest kevés volt a termés (vagy a vastag hó miatt nem hozzáférhető). A táplálékhiány készteti őket vonulásra.
 - B. Amikor bizonyos létszámot elérnek elindulnak, hogy más területeken élő rokonaikkal keveredjenek.
 - C. Egy különlegesen erős, viharos északi szél sodorja el őket hozzánk.
10. *A tavaszi és az őszi vonulás nem egyforma ideig tart. Miért?*
- A. A tavaszi vonulás gyorsabb, mint az őszi, mert a madarak sietnek vissza a költőterületükre, hogy fészkelésükhöz a legjobb területet foglalhassák el.
 - B. Az őszi vonulás gyorsabb, mert ilyenkor az uralkodó szélirány segíti a madarakat a telelőhelyekre jutásban.
 - C. A tavaszi vonulás gyorsabb, mert ekkorra teljesen kimerülnek a táplálékforrások a telelőterületeken.

Elérhető pontszám: 20 pont